

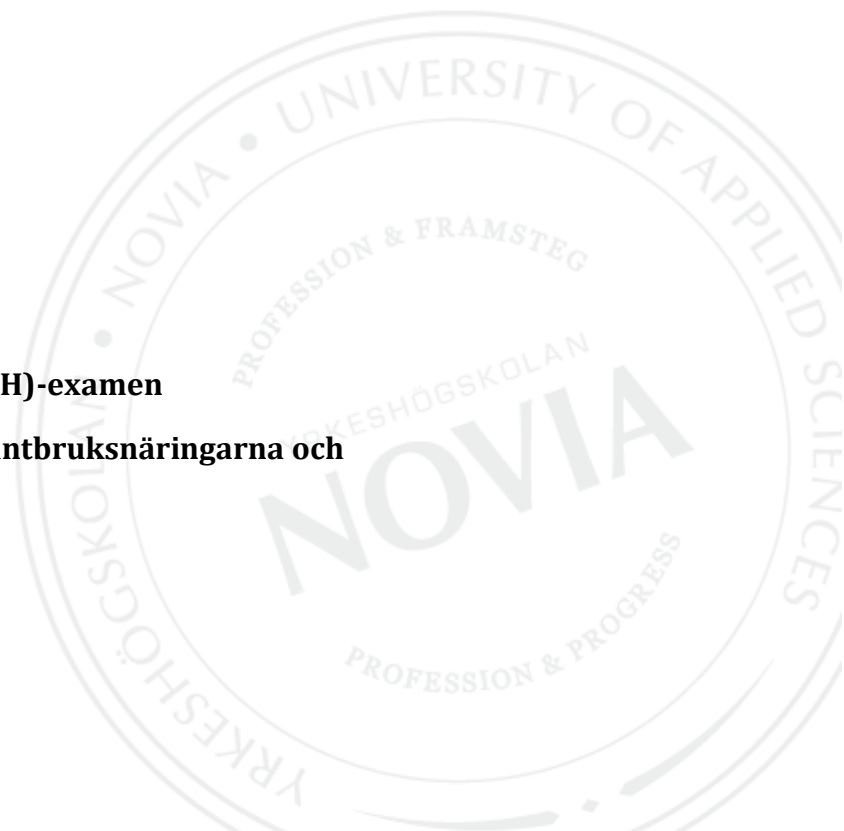
Hästuppfödningens bakgrund och framtid i Finland - En jämförande studie

Hanna Esch

Examensarbete för Agrolog (YH)-examen

**Utbildningsprogrammet för lantbruksnäringarna och
landskapsplanering**

Raseborg 2016

Förord

Mitt varmaste tack till uppfödarna som medverkade i undersökningen. Ni gör alla ett värdefullt arbete!

Hanna Esch

Ekenäs 2016

EXAMENSARBETE

Författare: Hanna Esch

Utbildningsprogram och ort: Lantbruksnäringsarna, Raseborg

Inriktning/alternativ/Fördjupning: Agrolog

Handledare: Lars Fridfors

Titel: Hästuppfödningens bakgrund och framtid i Finland – en jämförande studie

Datum: 6.5.2016

Sidantal: 22

Bilagor: 1

Abstrakt

Uppfödning av hästar i Finland har långa traditioner och har ansetts som kärnan i hästhushållningen. I Finland föder vi upp flera egna raser och hästbranschen är en gren på frammarsch. Antalet betäckta hästar har dock sjunkit i Finland under de senaste åren, detta i motsats till prognoser gjorda i början på 2010-talet.

Syftet med detta arbete är att lyfta fram de ökade krav som samhället och myndigheterna ställer på hästhållning och hästuppfödning sedan inträdet i EU. Hur ser uppfödarna på förändringarna?

Vilken är hästuppfödningens framtid i Finland? Finns det ett faktiskt behov av inhemskt uppfödda hästar och finns det uppfödare också i framtiden? Finns det skillnader i på vilket sätt uppfödare av rid-, ponny-, och travhästar ser på framtiden?

En undersökning bestående av kvalitativa intervjuer med ridhäst-, ponny-, och travhästuppfödare har gjorts för att få en uppfattning om uppfödarnas åsikter.

Hästuppfödningen har andra värden för uppfödarna än ekonomiska. EU-inträdet har medfört ökad byråkrati men också större marknad. Det finns alltid en marknad för bra hästar, och uppfödningen av hästar har gått framåt i Finland inom alla raser.

Språk: Svenska

Nyckelord: hästuppfödning i Finland, uppfödare, EU

OPINNÄYTETYÖ

Tekijä:	Hanna Esch
Koulutusohjelma ja paikkakunta:	Maaseutuelinkeinot, Raasepori
Suuntautumisvaihtoehto/Syventävät opinnot:	Agrologi YH
Ohjaaja:	Lars Fridefors

Nimike: Hevoskasvatuksen tausta ja tulevaisuus Suomessa – vertaileva tutkimus

Päivämäärä: 6.5.2016 Sivumäärä: 22 Liitteet:1

Tiivistelmä

Hevoskasvatus Suomessa omaa pitkät perinteet ja sitä on pidetty hevostalouden ytimenä. Suomessa kasvatetaan useita omia rotuja ja hevostalous on vahvassa nousussa. Astutettujen tammojen määrä on kuitenkin vähentynyt Suomessa viime vuosien aikana, vaikka ennusteet 2010-luvun alusta kertoivat jotain muuta.

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on nostaa esille yhteiskunnan ja viranomaisten lisääntyvät vaatimukset hevostaloutta ja hevoskasvatusta kohtaan, erityisesti EU:n liittymisen jälkeen. Miten kasvattajat suhtautuvat muutoksiin?

Mikä on hevoskasvatuksen tulevaisuus Suomessa? Onko kotimaassa kasvatetuille hevosille oikeasti kysyntää ja onko meillä hevoskasvattajia myös tulevaisuudessa? Löytyykö näkemyseroja tulevaisuudesta ratsu,- poni,- ja ravihevoskasvattajien kesken?

Laadullinen haastattelututkimus ratsu,- poni,- ja ravihevoskasvattajien keskuudessa on tehty, jotta heidän näkemyksensä saataisiin sille.

Hevoskasvatuksen arvot ovat kasvattajien mielestä muita kuin taloudellisia. EU:hun liittymisen on tuonut lisää byrokratiaa, mutta samalla myös laajemmat markkinat. Hyvät hevoset menevät aina kaupaksi, ja hevoskasvatus Suomessa on edistynyt kunkin rodun sisällä.

Kieli: Ruotsi

Avainsanat: hevoskasvatus Suomessa, kasvattaja, EU

BACHELOR'S THESIS

Author: Hanna Esch

Degree Programme: Rural Industries, Raseborg

Specialization: Agriculture

Supervisor: Lars Fridedefors

Title: The Background and Future of Horse Breeding in Finland – a comparative study

Date: 6 May 2016 Number of pages: 22

Appendices: 1

Summary

Horse breeding in Finland has long traditions, and it has been seen as the core of the horse sector. We breed several horse breeds of our own in Finland, and the horse sector is growing rapidly. The number of mares bred has, however, decreased in Finland during the last few years, this despite the prognosis made in the beginning of the 2010s.

The purpose of this thesis is to point out the increasing demands that society and the authorities have imposed upon the horse sector and horse breeding since joining the EU. How do the breeders take the changes? What is the future of horse breeding in Finland? Is there an actual demand for domestically bred horses and will there be breeders also in the future? Are there significant differences between the way riding,- pony,- or racing horse breeders look upon the future?

A qualitative research amongst riding,- pony,- and racing horse breeders has been made to get a view on the breeders' opinions.

Horse breeding has other than economic values for the breeders. The EU-entrance has resulted in increased bureaucracy but made the market bigger. There will always be a market for good horses, and the horse breeding in Finland has made progress within all breeds.

Language: Swedish

Key words: horse breeding in Finland, breeder, EU

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.2 Syfte och problemformulering	2
1.3 Bakgrund och tidigare forskning	2
1.4 Metoder	3
1.5 Avgränsning	3
2. Hästuppfödningen i Finland före EU-inträdet	4
3. Nuläge	6
4. Samhällets ökade krav på hästhushållningen	7
4.1. Nitratförordningen	8
4.2. Statsrådets förordning om skydd av hästar	9
4.3. Djurskyddslagen	10
5. Importen av hästar till Finland	10
6. Kvalitativa intervjuer	11
6.1 Bearbetning av materialet	11
6.2 Frågor och svar	12
7. Diskussion och slutsatser	17
Källförteckning	21

Bilagor

Bilaga 1	Frågor åt uppfödare
----------	---------------------

1. Inledning

Jag vill med detta examensarbete undersöka hur hästuppfödningen ser ut i dagens Finland, hur uppfödarna ser på framtiden och vilka förändringar EU-medlemskapet fört med sig gällande hästuppfödningen. Ämnesområdet är intressant för mig personligen eftersom jag fött upp ett 15-tal ridhästar under de senaste årtiondena.

Målet med hästuppfödning är att producera bättre avkommor för varje generation. Detta innebär att ansvaret för att hästmaterialet i landet förändras till det bättre ligger på uppfödarna. (Louhelainen & Thuneberg 2010, s. 7).

I Finland har vi traditionellt fött upp vår egen nationella hästras, den finska hästen, som är den enda hästrasen som har sitt ursprung i Finland. Den har avlats som en ren ras sedan år 1907, då stamboken för den finska hästen grundades. Därutöver har vi en egen finsk ridhäst, finskt varmblod (FWB). Stamboken för finskt varmblod har varit A-medlem inom WBFSH (World Breeding Federation For Sport Horses) sedan år 1996. Vi har även stamböcker för arabiskt, engelskt och angloarabiskt fullblod, connemara, islandshäst, New Forest, finsk ridponny, gotlandsruss, shetlandspionny, Welsh (A, B, C och D), fjordhäst samt varmblodig travare. (www.hippos.fi). Bilden nedan visar ett exempel på en lyckad inhemska uppfödning, FWB-hästen, talangjaktsvinnaren Notholmens Linzano.

Figur 1: FWB-hästen Notholmens Linzano. Foto: Susanna Kupari

1.2 Syfte och problemformulering

Syftet med detta arbete är att lyfta fram de ökade krav som samhället och myndigheterna ställer på hästhållning och hästuppfödning sedan inträdet i EU sett ur uppfödarnas synvinkel. Har det sjunkande antalet födda föl i Finland under 2010-talet ett samband med de ökade kraven som ställs?

Vilken hästuppfödningens framtid i Finland är utreds genom kvalitativa intervjuer med uppfödare. Finns det ett faktiskt behov av inhemskt uppfödda hästar och finns det uppfödare också i framtiden? Finns det skillnader i på vilket sätt uppfödare av rid-, ponny-, och travhästar ser på framtiden?

1.3 Bakgrund och tidigare forskning

Uppfödning av hästar i Finland har långa traditioner och var år 2009 den mest allmänna formen av hästföretagande. Hästuppfödning anses vara grunden för all hästhushållning. Den inhemska hästuppfödningen är till stor nytta för många olika parter, såsom foderproducenter och veterinärer. (Louhelainen & Thuneberg, 2010, s. 7).

Det har inte publicerats mycket forskning kring litteraturstudiens ämne, så hästuppfödningen i Finland samt de krav som allmänheten och myndigheterna ställer på uppfödningen behandlas i huvuddrag.

I jämförelse med Norden och Mellaneuropa ligger den finländska hästuppfödningen på en småskalig nivå. De flesta uppfödarna har ett eller två ston i avel, och föl föds nödvändigtvis inte ens varje år. Enligt en undersökning från 2006 har endast 6 % av uppfödarna mer än tre ston i avel. (Halinen, 2006). Därför har även vissa litteraturkällor och undersökningar från Europa använts.

1.4 Metoder

Examensarbetets första del är en litteraturstudie baserad på facklitteratur och forskning. Andra delen består av kvalitativa intervjuer med uppfödare av rid-, ponny och travhästar. Efter att litteratursammanställningen gjorts formulerades intervjufrågorna, vilka baserar sig på litteraturstudiens resultat och upplägg.

Målet har inte varit att göra en statistisk utvärdering av resultaten från intervjuerna, eftersom de till antalet är för få för detta. Intervjuerna används för att få information av uppfödarna om uppfödningen av de olika raserna, som till exempel om uppfödarna får sina föl och unghästar sålda, hur länge en försäljning tar och i vilken ålder de får hästarna lättast sålda. Jag vill också veta om de indragna stöden och de ökade kraven från myndigheternas och samhällets sida påverkar antalet ston de har i avel och hur de planerar avelsarbetet för framtiden. En viktig fråga är också om de får någon lönsamhet i sin uppfödning. Varför håller de på? Hur länge har de tänkt fortsätta? Vad upplever de som mest jobbigt respektive mest positivt med uppfödningen?

Efter att intervjuresultaten redovisats följer en avslutande diskussion med slutsatser.

1.5 Avgränsning

Det geografiska området för examensarbetet är avgränsat till jordbrukets AB-stödområde, vilket i princip innebär södra Finland, se kartan i figur 2. Avgränsningen har gjorts för att bättre kunna jämföra uppfödarna då de kommer från samma område med liknande förutsättningar.

Figur 2: Finlands stödområden från och med år 2015. Källa: Mavi.

Tidsperioden som omfattas är från tiden före Finlands EU-inträde år 1995 till dagens läge.

2. Hästuppfödningen i Finland före EU-inträdet

Den inhemska hästuppfödningens utveckling har stötts av stränga importregler av hästar som trädde i kraft på 1970-talet, samt den statligt subventionerade utbetalningen av fölpengar och uppfödarpengar som startade ungefär samtidigt. Detta underlättade läget för uppfödarna, eftersom det tidigare varit svårt att konkurrera med den utbredda importen. (Heinijoki 2015, s. 1).

Fram till år 1991 ökade uppfödningen i Finland från år till år, men lågkonjunkturen som inträdde försvagade uppfödningen avsevärt. Premierna i travtävlingarna minskade och detta ledde till att marknaden för travhästföl avstannade nästan totalt.

Det blev olönsamt att föda upp travhästar och först mot slutet av 1990-talet återhämtade sig branschen något. (Heiskanen et al. 2002, s. 14-18). Poängterars bör således att uppfödningen redan före EU-inträdet var i ett försvagat skick på grund av den då rådande lågkonjunkturen.

Ännu i slutet av 1980-talet och början av 1990-talet fick uppfödarna fölpengar och uppfödarrvoden; hade du till exempel ett första pris stambokssto (stoet infört med första pris i stamboken för rasen på basen av lämplighet för aveln) fick du 6000 mk (1009 euro) i uppfödarrvode varje gång stoet fölat (Heiskanen, Laine, Talvela & Ihamuotila 1989, sid. 46). Efter EU-inträdet togs uppfödarrvodena bort, eftersom det nationella häststödet skulle ersätta dessa. Detta satte en del av uppfödarna i särställning, eftersom inget stöd överhuvudtaget betalas ut åt uppfödare som inte hör till dem som har rätt att söka jordbruksstöd.

Från och år 2015 har det nationella häststödet dragits in på AB-området. På C-områdena är stödet år 2015 90 euro per djurenhet, en kraftig minskning sedan tidigare år, då det legat runt 240 euro per djurenhet. Nu från och med år 2016 har häststödet också dragits in på C-områdena. (www.hippos.fi).

Före EU-inträdet var det också mycket svårare att importera hästar till Finland, även från de nordiska länderna, alla hästar skulle tullas in. I dagens läge räcker det med att hästen har ett hästpass och ett intyg från en länsveterinär.

Också slaktpriserna var helt annorlunda. Slaktpriset för en häst år 1989 var runt 25 mk/kg (4,20 euro/kg) (Heiskanen et al. 1989, s. 22). Det höga slaktpriset innebar att en uppfödare som inte fått sin uppfödning såld kunde sälja denna till slakt och ändå få vinst på sin uppfödning. År 2015 var slaktpriset per kg ca 0,30 euro/ kg (stat/luke.fi). Från detta kilopris måste även avdras transportkostnader, eftersom få slakterier tar emot hästar idag. Endast 37 % av de 4000 avlivade hästarna år 2015, användes inom livsmedelsindustrin. Finland importerade under samma år 1,5 miljoner kg hästkött. (Hippolis, 2016).

Före EU-inträdet fanns inte heller de krav på stallar och gödselstäder som finns idag. Kraven behandlas nedan i avsnittet om samhällets ökade krav på hästhushållningen.

3. Nuläge

Hästbranschen har sedan 1990-talet varit en gren på frammarsch. Från att hästen varit ett arbetsredskap och en nödvändighet på landsbygden har den för många utövare av hästsporten blivit en livsstil och en hobby som man satsar mycket tid och pengar på. Hela tiden utvecklas nya grenar av hästsporten och bredden bland framförallt hobbyutövarna ökar. Men enligt hästbranschens nyckeltal för år 2015 som publicerades i slutet av februari 2016, har antalet hästar i Finland minskat för femte året i rad, och vi är nu nere på 2010-års nivå, runt 74 000 hästar. (Hippolis 2016). Antalet betäckningar och födda föl har också minskat, detta i motsats till prognoser som gjordes i början av 2010-talet av takorganisationen för hästsporten i Finland; Finska Hippos. År 2015 föddes i Finland 807 föl, vilket kan jämföras med 1108 föl år 2010. Antalet betäckningar var år 2010 totalt 1822 st., medan de år 2015 uppgick till 1216 stycken. Detta innebär en minskning med 33 %. Minskningen har säkerligen ett samband med det rådande konjunkturläget i landet, men möjligheten finns att nedgången även beror på andra orsaker.

Hurdan häst vill då dagens hobbyutövare ha? Enligt en tysk undersökning från 2010 (Gille, C., & Spiller, A.) är hobbyryttarna, som utgör upp till tre fjärdedelar av alla ryttare, inte intresserade av hästens ursprung eller avelsvärde. När man tar i beaktande att uppfödarkårens medelålder år 2009 var 52 år (Pussinen & Thuneberg 2010), kan man ställa frågan om det bland den stora massan av hobbyryttare finns yngre förmågor med tillräckligt stort intresse för att ta över och fortsätta med hästuppfödningen. Detta kan ställas mot att importen av billiga hobbyhästar från Östeuropa ökar. Dessa hästar saknar ofta dokumenterad härstamning och deras stamböcker är inte godkända för avel i Finland. Ändå används dessa hästar i viss mån i aveln, vilket leder till att uppfödningen av s.k. gatukorsningar ökar. När grunden för allt avelsarbete är att få fram bättre avkommor än tidigare generation är det synnerligen tveksamt om denna utveckling leder avelsarbetet framåt.

Möjligheterna att bedriva hästuppfödning på världsnivå i Finland är helt annorlunda idag än vad de var för 20 år sedan. Internet och forskning har gjort att transport- eller

fryst sperma kan användas av de bästa hingstarna från hela världen. Det är även mycket enklare att hitta ett kvalitativt avelssto än det var tidigare.

Traditionellt har dock tävlingsryttarna favoriserat utländska ridhästar framom det inhemska FWB varmblodet, främst på grund av att de utländska ridhästarna bland tävlingsryttarna upplevs som bättre utbildade (Kivilaakso-Mendes 2003). Importen av tävlingshästar från framförallt Tyskland och Holland är fortsättningsvis stor samtidigt som exporten av finska varmblod har varit liten, högst någon enstaka häst per år.

På travsidan ser man inte samma trend, utan där har uppfödare lyckats exportera varmblodiga travhästar också till andra länder, under 2015 exporterades 80 travhästar utomlands. (Hippolis 2016).

4. Samhällets ökade krav på hästhushållningen

Byråkratin har ständigt ökat inom hästbranschen. Detta är någonting som gör att tröskeln för många nya uppfödare att överhuvudtaget börja med hästuppfödning blir högre, på samma gång som den ökade byråkratin gör att många uppfödare som hållit på länge slutar.

Hästar behöver mark. Idag är konkurrensen om marken och bristen på utrymme ett vanligt problem. Det är därför betydelsefullt att skapa förståelse bland kommunala politiker och tjänstemän för hästverksamhetens behov och de lösningar som finns. När bostäder kryper nära hästanläggningar är det inte ovanligt att problem uppstår. Boende klagat över störningar i form av allergier, flugor och lukt. Och erfarenheterna visar att myndigheterna inte alltid vet hur man ska hantera konflikterna eller hur lagstiftningen ska tolkas och tillämpas. Markanvändnings- och bygglagens (1999/132) krav på att hälsohänsyn ska tas i beaktande vid beslut styr hästhållningen inom ramen för den fysiska planeringen.

Ur uppfödarnas synvinkel har problem uppkommit när myndigheter på olika håll i Finland tolkar bestämmelser och förordningar olika. Kommunerna har inte tillräckligt med kunskap och resurser om hästhushållning, och på många håll har personer

verksamma inom hästbranschen upplevt att de inte blir hörda i frågor som gäller till exempel hästhållning på planerat stadsområde. (Laitinen & Mäki-Tuuri 2014, s.43).

4.1. Nitratförordningen

Den nya nitratförordningen 2014/1250 som trädde i kraft den 1.4.2015 ställer ännu högre krav på förvaringen av gödsel än vad som tidigare varit fallet. Enligt förordningen ska gödselstaden vara vattentät och täckt och minivolymen beräknas enligt minst 12 månaders förvaring. Enligt förordningen ska stallet ha kapacitet att lagra gödseln minst 12 månader i en vattentät, täckt gödselstad ifall inte avtal finns om överlåtelse av gödseln åt en producent som har kapacitet att ta emot den. Minimistorleken på gödselstaden är beräknad enligt storleken på hästarna, de angivna kubikvärdena gäller per häst; 8 m³ om ponnyn är under 120 cm, 12 m³ om hästen eller ponnyn är 120 – 150 cm samt 17 m³ om hästen är över 150 cm. Sammantaget gör den nya nitratförordningen att de stallägare som inte har avtal med någon bonde alternativt mullproducent blir ännu mera angelägna att bli av med gödseln eftersom byggnadskostnaderna för en täckt gödselstad är höga.

Till skillnad från övriga Europa har det i Finland varit förbjudet att använda hästgödsel inom energiproduktionen. Gödseln har klassificerats som en animalisk biprodukt och det har bara varit möjligt att förbränna den i stora förbränningsanläggningar med kostamma kontrollsystem av utsläppen. Därför har det således inte varit ekonomiskt genomförbart med gödsel förbränning på hästgårdar.

(www.hippolis.fi/se_innohorse/se_manure/se_good_practices/se_incineration/).

I det nya regeringsprogrammet som Sipiläs regering publicerade i slutet av 2015, (valtioneuvosto.fi/sv/sipila/regeringsprogrammet) har ändringar på den punkten utlovats, eftersom ett av målen är att tillåta användning av hästgödsel inom energiproduktionen. Till följd av detta har Fortum påbörjat ett förbränningsförsök i Träskända med undantagslov. Under innevarande år inleder även jord- och skogsbruksministeriet det treåriga projektet "återvinning av hästgödsel" som ska förbättra möjligheterna för återvinning och hantering av hästgödsel. (<http://mmm.fi/sv/atervinning-av-hastgodsel>).

Dessa åtgärder leder förhoppningsvis på lång sikt till den utlovade lagändringen som ska göra det möjligt även för privata hästgårdar att tillvarata hästgödseln och använda den till energiproduktion.

4.2. Statsrådets förordning om skydd av hästar

Från början av år 2014 trädde också nya bestämmelser i kraft gällande häststallens takhöjd samt boxstorleken. Bestämmelserna finns i statsrådets förordning om skydd av hästar 10.6.2010/588. Inomhushöjden i stallet ska vara minst hästens mankhöjd multiplicerad med 1,5. Inomhushöjden ska dock alltid vara minst 2,2 meter. I tabell 1 nedan redogörs för minimistorleken på boxar. Det skulle enligt tabellen innebära att en fölningsbox åt en stor häst med mankhöjden på över 1,60 ska vara minst 13,5 m². Detta innebär problem för många uppfödare med äldre stall som inte uppfyller måtten. Att höja taket och förstora boxarna innebär stora investeringar.

Tabell 1: Minimistorleken på enhästbox samt gruppboxar

Minimistorleken på en enhästbox

Hästens mankhöjd (m)	Boxens area (m ²)
Högst 1,08	4,0
Över 1,08 men högst 1,30	5,0
Över 1,30 men högst 1,40	6,0
Över 1,40 men högst 1,48	7,0
Över 1,48 men högst 1,60	8,0
Över 1,60	9,0

Minimistorleken per häst på en gruppbox för hästar som hålls i grupp

Vuxen häst	Arean i en enhästbox
Unghäst 12-24 månader	75 % av arean i en enhästbox
Föl under 12 månader	50 % av arean i en enhästbox

Källa: Statsrådets förordning om skydd av hästar 10.6.2010/588.

4.3. Djurskyddslagen

Djurskyddslagen (247/1996) har tolkats strängt i Finland. Regionförvaltningsverket, kommunalveterinären, kommunens hälsoinspektör samt polisen övervakar att lagen efterföljs.

Övervakande myndighet har ställt stora krav på lösdrifternas och stallens utformning. En ny djurskyddslag är under beredning, i vilken kraven sannolikt ytterligare höjs. Under innevarande år presenteras ett förslag till ny djurskyddslag, vilken sannolikt kommer att öka kraven på stallarnas utformning och rasthagarnas utseende. (<http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/elaimet/elainsuojelulaki.html>).

5. Importen av hästar till Finland

Den betydande importen av såväl rid-, -ponny-, - som travhästar är fortsättningsvis det största hotet mot den inhemska uppfödningen. Endast importen av avelshästar av hög kvalitet gagnar det inhemska uppfödningens arbetet. På grund av importen sjunker de inhemska fölens pris och efterfrågan minskar. Detta inverkar på uppfödningen som helhet. (Pussinen et al. 2007, s. 31).

Importen har inte heller minskat i samma takt som betäckningarna minskat, enligt statistik från Finska Hippos importerades år 2015 totalt 1494 hästar. Då bör även tas i beaktande att alla importer inte registreras. (Hippolis 2016).

Eftersom det rådande marknadsläget är svagt i hela Europa har priserna för hästar sjunkit överallt. Enligt en artikel i den tyska tidningen St. Georg från mars 2015 har dr. Cornelia Dreyer-Rendelsmann undersökt att en uppfödare i Tyskland borde få 17 500 euro för en treårig ridhäst som blivit skolad i ett halvår, annars går uppfödaren på förlust. Genomsnittspriset på 26 st. 3-åriga hästar var dock endast 8 026 euro enligt samma undersökning. (Dreyer-Rendelsmann, 2015, s. 44-51).

I Finland är situationen svårare jämfört med Tyskland då finländska uppfödare har svårt att få sina unghästar ordentligt inridna och skolade, eftersom få kan göra det själva, och det finns brist på kunniga beridare. Situationen är en annan i

Mellaneuropa där det finns gott om utbildade inom branschen, därför kan en inriden häst oftast köpas billigare från Mellaneuropa än från Finland. (Heinijoki, 2015, s. 32).

6. Kvalitativa intervjuer

De kvalitativa intervjuerna riktade sig till uppfödare inom jordbrukets AB-stödområde (se Figur 1). Fyra stycken uppfödare av respektive ridhästar, ponnyhästar och travhästar intervjuades.

Med ridhästar menas här hästar av varmblodig ras som WBFSH (World Breeding Federation For Sport Horses) erkänner, avlade för ridning. Ponnyhästarna är renrasiga rid- och travponnyer, och travhästarna är antingen finska hästar eller varmblodiga travhästar.

Intervjuerna gjordes per telefon eller vid ett personligt besök under hösten 2015. Uppfödarna valdes ut på förhand genom kontakter och förfrågningar för att hitta sådana som hållit på med uppfödning under en så lång tid som möjligt, helst redan före Finlands EU-inträde 1995. Uppfödarna informerades muntligen om vad undersökningen handlar om och att de har möjlighet att läsa examensarbetet när det färdigställts.

6.1 Bearbetning av materialet

De kvalitativa intervjuerna bestod av frågor som finns som bilaga till detta examensarbete. Frågorna besvarades med egna ord, och intervjuerna genomfördes på både finska och svenska. På grund av svarandens tidtabeller så genomfördes vissa av intervjuerna i rask takt, medan andra tog mera tid på sig att svara.

6.2 Frågor och svar

Nedan redovisas de 17 frågorna och en sammanställning av svaren från de kvalitativa intervjuerna. Indelningen har gjorts så, att svaren från ridhäst, - ponny, - och travhästuppfödarna redovisas skilt. I de flesta frågorna var svaren liknande från alla tre grupperna. För att undvika upprepning finns då en gemensam sammanställning av svaret. De svar som skiljer sig från mängden har plockats ut och redovisas skilt.

Fråga 1; får ni era föl och unghästar sålda?

På denna fråga svarade samtliga ridhästuppfödare att en bra häst alltid går att sälja, men priset kanske inte är det önskvärda. Det blir lättare att sälja hästarna om man fött upp framgångsrika hästar tidigare och på så sätt skapat ett namn åt sig. Marknaden för föl är liten, det är lättare att sälja en riden häst.

Ponnyuppfödarna svarade att det blivit svårare att sälja hästarna idag. Marknaden är liten för unga ponnyer, de flesta vill ha skolade ponnyer åt sina barn och ungdomar. Om priset är tillräckligt lågt så går det nog att sälja dem.

Travhästuppfödarna svarade att om hästen har tillräckligt bra härstamning och är lovande så går den nog att sälja. Det lönar sig inte att använda svaga ston i aveln, det är oerhört viktigt med en bra stostam. En travhästuppfödare menade att det var mycket lättare att sälja hästar tidigare, och han tänker sluta helt med uppfödningen.

Fråga 2; Hur ser ni på utvecklingen från före EU fram till dagens läge?

Av ridhästuppfödarna var det endast en som fött upp hästar före Finlands medlemskap i EU. Hon menade att utvecklingen gått framåt hela tiden, och att EU inte kan klandras för det rådande dåliga marknadsläget. Byråkratin har dock ökat.

Ponnyuppfödarna som hållit på med uppfödning före EU tyckte att allting var enklare, det var inte samma byråkrati. Men utvecklingen går framåt och i dagens läge finns det mycket mera information att tillgå.

Travhästuppfödaren som fött upp hästar redan före EU-inträdet tänker sluta med uppfödningen på grund av hög ålder och dålig lönsamhet. "På 80-talet kunde man sälja ett föl till slakt om man inte fick det sålt till vintern och ändå sluta på vinst".

Fråga 3; Hur länge tar i medeltal en försäljning?

Den här frågan var svår att svara på av alla. Allting från en timme till flera år. Snabbast hade försäljningen av en ridhäst gått då uppfödaren lagt ut saluannonsen på internet och den var såld en timme senare.

Fråga 4; Vilka försäljningskanaler används?

Ridhästuppfödarna: "Den bästa försäljningskanalen är kontakter och det egna goda ryktet som uppfödare". Annars används internet. Ingen har haft hästarna till salu på utländska salusidor.

Ponnyhästuppfödarna: Kontakter och internet. En av ponnyhästuppfödarna som föder upp travponnyer har annonserat i tidningen Hevosurheilu.

Travhästuppfödarna: Goda kontakter är den viktigaste försäljningskanalen. Annonser på internet och i tidningen Hevosurheilu. En av uppfödarna brukar också svara på annonser från köpare.

Fråga 5; Har härstamningen på hästen någon betydelse vid en försäljning?

På denna fråga svarade samtliga uppfödare att härstamningen har betydelse, speciellt när det är fråga om ett föl. För travhästuppfödarna har härstamningen absolut störst betydelse.

Fråga 6; I vilken ålder är hästarna mest lättsålda?

Ridhästuppfödarna: "En bra häst säljer sig själv i vilken ålder som helst". Men en inriden och tävlat häst är lätt att sälja om priset inte är för högt.

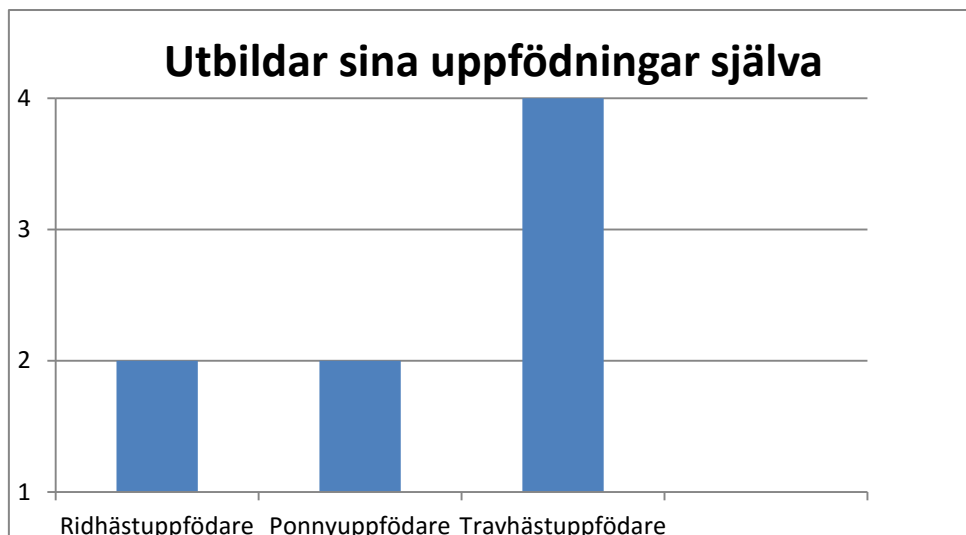
Ponnyuppfödarna: En skolad ponny är enkel att sälja, även ett föl om priset inte är högt. Det beror på vad köparen är ute efter.

Travhästuppfödarna: "När hästen är inkörd och tränar lovande. Men oftast vill man ju inte sälja då utan se själv om den blir bra".

Fråga 7; Har du som uppfödare själv möjlighet att träna och skola dina uppfödningar?

I diagrammet nedan framgår att samtliga intervjuade travhästuppfödare kan utbilda sina uppfödningar själva, medan endast hälften av ridhäst, - och ponnyuppfödarna kan göra det.

Tabell 2: Antal uppfödare som utbildar sina uppfödningar själva.

Fråga 8; Vilken ålder ska hästen säljas för att få maximal vinst?

Det här var en svår fråga att besvara för uppfödarna oavsett ras. "Bäst lönsamhet får man absolut om fölet säljs redan innan det är avvant". "Om du har en nästan travkung i stallet så är nog vinsten bra vid en försäljning". Samtliga uppfödare skulle dock önska att det gick att sälja hästarna vid en tidig ålder.

Fråga 9; Inverkar de indragna stöden och de ökade kraven från myndigheternas och samhällets sida på antalet ston uppfödarna har i avel?

Ridhästuppfödarna: "Den största inverkan på antalet ston som är i avel har nog den rådande lågkonjunkturen". "Stöden har under flera år varit så obetydliga att de inte haft någon större betydelse." "Nitratförordningen gör att vi måste bygga om gödselstaden."

Ponnyuppfödarna: "För mig som föder upp många ponnyer per år har de indragna stöden stor inverkan. Jag har minskat på uppfödningen". "Jag har inte fått något stöd alls eftersom jag inte uppfyller kravet på att inneha 3 ha åkermark". "Det går ju inte att hålla reda på alla krav på gödselstäder och boxstorlekar. Hoppas ingen kommer hit och granskar".

Travhästuppfödarna: Ingen av de fyra intervjuade upplevde att de indragna stöden inverkat på uppfödningens storlek, men att kraven på täckt gödselstad och minimikravet på takhöjd i stallet har bidragit till att en av uppfödarna ska sluta helt med sin uppfödning av travhästar.

Fråga 10; Hur planerar ni avelsarbetet inför framtiden?

Ridhästuppfödarna: "Grunden till all uppfödning är ett bra sto. Om man hittar en lyckad hingst som lämnar bra avkommor med stoet så kan man fortsätta använda samma hingst, eller prova olika hingstar om man vågar."

Ponnyuppfödarna: En ponnyuppfödare planerar för vårens betäckningar först när hon vet om hon fått fölen från förra året sålda. "Det går inte att överboka stallet."

Travhästuppfödarna: Det gäller att följa med vilka hingstar som lämnat bra avkommor, och förstås också hur stoets tidigare avkommor presterat. J

Fråga 11; Får uppfödarna någon lönsamhet i sin uppfödning?

På denna fråga svarade samtliga intervjuade nekande.

Fråga 12; Betalar uppfödningar in avgifter för olika årgångstävlingar?

Ridhästuppfödarna: "Jag har nog tidigare betalat in, men fastän hästen är riktigt lovande så kommer den aldrig ut på tävlingsbanorna, det gör att man tycker det är bortkastade pengar". "Jag tycker köparen själv kan betala in avgifterna, det är ju köparen som i sista hand avgör om hästen ska tävlas eller inte."

Ponnyuppfödarna: Ingen av ponnyuppfödarna betalar längre in några avgifter. En av uppfödarna har tidigare gjort det, men slutat när hon upptäckt att köparen inte tycker det är avgörande.

Travhästuppfödarna: Samtliga travhästuppfödare betalar in avgifter till åtminstone ett lopp per häst. "Det hör liksom till".

Fråga 13; I vilken stambok registrerar ni era föl?

Av ridhästuppfödarna registrerade samtliga fyra intervjuade sina föl i FWB-stamboken. "Vi måste ju stöda och tro på det som är inhemskt".

Samtliga ponnyuppfödare registrerade också sina ponnyer i Finland, via finska Hippos.

Av travhästuppfödarna registrerade tre av fyra uppfödare sina hästar i Finland. Den fjärde uppfödaren har registrerat någon uppfödning i Sverige, eftersom det finns bättre årgångslopp där med större vinstpengar.

Fråga 14; Varför håller ni fortfarande på med hästuppfödning?

Ridhästuppfödarna: "Det är en livsstil och ett intresse som bara blir större." "Känslan när ett nytt föl kommer till världen och tar sina första steg är svår att beskriva och väldigt beroendeframkallande".

Ponnyuppfödarna: "För mig är det ett stort intresse som jag kommer att ha hela livet". "Hästar är så vackra och fina djur, jag kan inte tänka mig sluta fastän det absolut inte finns någon ekonomi i uppfödningen".

Travhästuppfödarna: "Jag ska sluta". "Det finns liksom i blodet, det finns ingenting mera spännande än att läsa hingstkataloger och välja hingst åt stoet".

Fråga 15; Hur länge har ni tänkt fortsätta med uppfödningen?

På den här frågan svarade alla uppfödare utom en att de inte visste. En uppfödare slutar detta år.

Fråga 16; Vad är det mest jobbiga och det mest positiva med att föda upp hästar?

Ridhästuppfödarna: "Det svåraste är när någon häst skadar sig så den måste avlivas, eller när en fölning går på tok så att fölet eller stoet dör. Det mest positiva är när ett nyfött föl stiger upp och börjar dia."

Ponnyuppfödarna: "Det svåraste är att skiljas från ett föl eller en unghäst, de blir ju nästan som ens barn." "Det bästa är när en egen uppfödning klarar sig bra på tävlingsbanorna eller på utställningar."

Travhästuppfödarna: "Det svåraste är skador och olycksfall. Det bästa är när ett nytt föl föds."

Fråga 17; Är uppfödningen huvudsyssla eller har ni annat arbete?

Samtliga uppfödare har en annan huvudsyssla. "För att finansiera denna mycket dyra hobby", som en ridhästuppfödare svarade.

7. Diskussion och slutsatser

Hästuppfödningen i Finland har under hela 2010-talet minskat i omfattning. Avsikten med detta examensarbete var att undersöka de bakomliggande orsakerna till nedgången. Enligt en undersökning från år 2015, där 111 ridhästuppfödare intervjuats, planerar 22 % att sluta helt med uppfödning och 15 % planerar att minska på uppfödningens omfattning. (Heinijoki 2015, s. 15).

I litteraturstudien, som utgör den första delen av arbetet, lyfts allmänhetens och myndigheternas ökade krav på hästuppfödningen sedan EU-inträdet fram. Syftet var att undersöka hur uppfödarna ser på förändringarna, och om det finns ett samband mellan det sjunkande antalet födda föl och de ökade kraven. De genomförda intervjuerna med uppfödarna har inte kunnat påvisa att något enskilt krav skulle påverka uppfödaren att sluta helt eller permanent minska med uppfödningen. Inget klart samband mellan de sjunkande täckningsprocenterna och de ökade kraven som ställs har således kunnat hittas. Det är istället en kombination av flera faktorer, av

vilka de höga kostnaderna och den dåliga lönsamheten som är kopplade till hästuppfödningen inom alla raser, utgör den mest avgörande faktorn. Endast en av uppfödarna, en travhästuppfödare, meddelade att kravet på häststallets minimihöjd varit den avgörande faktorn som fått honom att fatta beslutet att avveckla uppfödningen.

Även om EU-medlemskapet fört med sig ett ständigt ökande antal regler och förordningar, så upplever inte uppfödarna att allting det fört med sig är av ondo. Det är i dagens läge lätt att importera sperma från världens topphingstar, och de öppna gränserna har även gjort att importen av goda avelsston och hingstar blivit mycket enklare. Uppfödarna vill idag föra respektive ras framåt, och de satsar på att använda ett bra stomaterial samt dugliga, godkända hingstar.

Några större skillnader på hur man ser på hästuppfödningens framtid mellan uppfödarna av de olika raserna kunde de genomförda intervjuerna inte fastställa. Travhästuppfödarna har en aning mera professionell inställning till uppfödningen, främst beroende på de höga betäckningsavgifterna och prispengarna som finns inom travsporten. Av de intervjuade travhästuppfödarna betalade alla in avgifter till olika årgångslopp för sina uppfödningar.

Om tidtabellen hade medgivit, skulle det ha för resultatet varit intressant att utöka intervjuernas antal och även få med eventuella regionala skillnader genom att ta med uppfödare från hela Finland. Det var svårt att hitta uppfödare som hållit på med hästuppfödning redan före Finlands EU-medlemskap, för vidare forskning inom området vore det behjälpligt att få tillgång till Finska Hippos databaser, vilket jag tyvärr inte hade, så att de mest lämpade uppfödarna kunde väljas ut.

Att föda upp hästar både i Finland och i dagens Europa är ingen dans på rosor. Både samhällets ökade krav på hästhushållningen samt den dalande lönsamheten på grund av den rådande ekonomiska recessionen gör att många väljer att sluta. Efter att ha intervjuat uppfödarna så ser framtiden ändå inte så dystert ut som kunde befaras. De intervjuade uppfödarna föder alla upp hästar småskaligt på hobbynivå, och de gör det av intresse, inte för att tjäna stora pengar. Flera uppfödare poängterade att föda upp hästar är en långsiktig process, som börjar med att stoet går dräktigt i elva månader,

om det överhuvudtaget blir dräktigt. Sedan kan det ta upp till sex år innan unghästen är såld.

Uppfödarna vill sälja sina föl tidigt, av de intervjuade vill 11 av 12 sälja sina föl genast efter avvänjning, för att minimera den ekonomiska förlusten. Det fungerar dock inte i praktiken. Enligt en undersökning gjord av Tokensuu år 2010 får endast 65 % av travhästuppfödarna sina föl sålda när de är under ett års ålder, och för ridhäst, - och ponnyuppfödarna är siffran endast 33 % (Louhelainen & Thuneberg 2010, s. 13). Efter tre års ålder sjunker försäljningsfrekvensen märkbart.

Endast en uppfödare (av travhästar) meddelade att han skulle sluta helt. Av de andra uppfödarna hade några planer på att tillfälligt minska på uppfödningen, men inga direkta planer på avveckling fanns. Även om medelåldern bland de intervjuade uppfödarna var relativt hög, upplevde uppfödarna att intresset för att börja med uppfödning finns bland unga, som oftast via olika informationskällor på internet är väl pålästa gällande stamtavlor och blodslinjer.

Att köparen känner till hästens hela historia upplever uppfödarna som en klar fördel när en inhemsk unghäst säljs gentemot om en unghäst köps från Mellaneuropa. Köparna är måna om att känna till hur hästen vuxit upp och många värdesätter kontakten till en finländsk uppfödare. Det är oftast lättare att kommunicera på modersmålet och köparen kan komma och titta på hästen och förhållandena i uppfödarens stall flera gånger innan han bestämmer sig. Fördelen med Mellaneuropa å andra sidan är att köparen oftast kan se upp till 20-50 föl och unghästar på ett ställe, medan avstånden i Finland är stora, och köparen måste ofta resa långt för att se endast ett föl eller en unghäst.

Uppfödarna är medvetna om att det inte finns någon ekonomi i uppfödandet, men känslan att få följa med en hästs uppväxt från föl och framåt uppväger den ekonomiska olönsamheten. Om något föl eller någon unghäst blir osåld så väljer uppfödarna att inte betäcka sitt sto nästa år, och får på så sätt mera tid på sig att få hästarna sålda.

Ifall det är ett föl som säljs, så tittar köparen på härstamningen, och på hur syskonen presterat. När hästen blir äldre och riden eller körd, så är detta inte lika viktigt utan köparen ser mera på de kvaliteter som hästen själv har. För att få ett föl sålt bör det

således ha en attraktiv härstamning, det är lättast att sälja föl som har härstamningar som är "på modet" för tillfället. Om köparen är ute efter att köpa ett föl, så vet denna oftast redan vad han vill ha, och flera föl säljs redan innan de är födda.

Bristen på duktiga unghästutbildare oroar uppfödarna. Det finns mycket få kunniga personer som kan utbilda hästar i Finland, och priset för utbildningen kan vara mycket högt, upp till 10 000 euro för en unghäst. Detta gör att även om uppfödaren får hästen såld efter utbildningen går han ändå på förlust, eftersom få köpare är beredda att betala vad det egentligen kostat att föda upp hästen i tre år och utbilda den ett halvår. Denna iakttagelse stöds även av tidigare forskning inom området (Heinijoki 2015, s. 33).

Uppfödarna önskar att deras trägna arbete med att föra hästsporten framåt skulle uppskattas mera både bland ryttare och bland travfolk. För när det gäller hästuppfödning i Finland är det i första hand inte den ekonomiska lönsamheten som räknas, utan andra värden, såsom ett brinnande intresse för hästar och hästsport. Att föda upp hästar är så mycket mera ett val av livsstil än en inkomstkälla.

Den viktigaste slutsatsen är således att så länge det finns hängivna uppfödare så kommer hästuppfödningen att ha en framtid i Finland, både inom rid, - ponny, - och travhästbranschen, de ökande kraven till trots. Uppfödarna hoppas på ett bättre marknadsläge, och vad som kanske är viktigast, de tror på att vi i Finland kan föda upp högkvalitativa hästar. Och en marknad för hästar av god kvalitet finns alltid.

Källförteckning

Dreyer-Rendelsmann, 2015. Was kostet ein Pferd? *St. Georg*, 2015(3) s. 44-51.

Djurskyddslagen [Online]

<http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/elaimet/elainsuojelulaki.html> (hämtat 15.6.2015).

Gille, C. & Spiller, A. 2010. Kundenorientierte Züchtung in der deutschen Reitpferdezucht. Zielgruppensegmentierung im Reitsport: eine empirische Analyse. *Züchtungskunde* 82 (3) s. 229-240.

Halinen, H. 2006. *Siirtosiemennyksen nykytila – tammanomistajien näkemyksiä*. Opinnäytetyö Hämeen ammattikorkeakoulu.

Heinijoki, K., 2015. *Suomalaisen lämminverisen ratsu- ja ratsuoponikasvatuksen nykytila ja tulevaisuus*. Opinnäytetyö Hämeen ammattikorkeakoulu.

Heiskanen, M-L., Klemola, I., Kumpulainen, M. & Kauppinen, P. 2002. *Hevostalous – merkitys ja tulevaisuus Suomessa*. Hevostietokeskus. Ylä-Savon ammattiopisto.

Heiskanen, M-L., Laine, P., Talvela, K., Ihamuotila, R., 1989. *Hevostalouden rakenne ja merkitys elinkeinona Suomessa*. Helsinki.

Hevostalous lukuina, 2015 [Online]

(<http://hippolis.fi/UserFiles/hippolis/File/Hevostalous%20lukuina%202015%20lopullinen.pdf>) (hämtat 15.5.2016).

Hästgödsel

[Online](http://www.hippolis.fi/se_innohorse/se_manure/se_good_practices/se_inci-neration/) [Online] (hämtat 15.5.2016).

Kivilaakso-Mendes, S., 2003. *Suomalaisen puoliverihevosten mahdollisuudet kilparatsastuksessa*. Opinnäytetyö Hämeen ammattikorkeakoulu.

Laitinen A., & Mäki-Tuuri, S., (red.) 2014. *Hevoset ja kunta – rajapintoja*. Hippolis.

Louhelainen S., Thuneberg T., (red.)2010. *Hevoskasvatus*. Opas 3/4. HAMKin julkaisuja 18/2010.

Lösningar för Finland: Strategiskt program för statsminister Juha Sipiläs regering 29.5.2015 [Online]

http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1427398/Ratkaisujen+Suomi_RUOTSI_YHDISTETTY_netti.pdf/159cf517-d936-493c-8e47-b52912a8f824 (hämtat 15.5.2016)

Maaseutukeskuksen liitto & Maatalouden tutkimuskeskus. 1994. *Hevosien kasvatus, ruokinta ja hoito*. Tieto tuottamaan nro.68.

Mataloustilastot [Online] stat.luke.fi (hämtat 15.6.2015).

Pussinen S., Thuneberg T., 2010. *Katsastus hevosalan yritystoimintaan – raportti hevosyrittäjyys2009-kyselystä*. HAMKin julkaisuja 1/2010.

Pussinen, S., Korhonen, J., Pölönen, J. & Varkia, R. 2007. Kasvava hevosala-selvitys. <https://www.laurea.fi/dokumentit/Documents/B19.pdf> [Online] (hämtat 15.4.2016).

Tokensuu, O. 2010. *Selvitys varsojen myynti-ikästä ja kasvattajien ikäjakautumasta*. Opinnäytetyö Hämeen ammattikorkeakoulu. 30s.

Finlands författningssamling

Nitratförordningen 18.12.2014/1250

Statsrådets förordning om skydd av hästar 10.6.2010/588

Djurskyddslagen 4.4.1996/247

Markanvändnings- och bygglag 5.2.1999/132

Figurförteckning

Figur 1. FWB-hästen Notholmens Linzano.....1

Figur 2. Finlands stödområden från och med 2015.....4

Tabellförteckning

Tabell 1. Minimistorleken på enhästbox samt gruppboxar9

Tabell 2. Antal uppfödare som utbildar sina hästar själva.....14

Bilaga 1: Frågor åt uppfödare

1. Får uppfödarna sina föl och unghästar sålda?
2. Hur ser de på utvecklingen från före EU fram till dagens läge? Positivt / negativt?
3. Hur länge tar i medeltal en försäljning?
4. Vilka försäljningskanaler används?
5. Har uppfödarna upplevt att härstamningen på hästen har "hjälpt till" att få hästen såld?
6. I vilken ålder är hästarna som mest lättsålda?
7. Har uppfödarna själva möjligheter att träna och skola sina hästar?
8. Vilken ålder lönsas det att sälja hästen för att få maximal vinst?
9. Inverkar de indragna stöden och de ökade kraven från myndigheternas och samhällets sida på antalet ston uppfödarna har i avel?
10. Hur planerar uppfödarna avelsarbetet för framtiden?
11. Får de någon lönsamhet i sin uppfödning?
12. Betalar uppfödarna in avgifter för uppfödningarna till olika årstävlingar såsom breeders på rid- och ponnysidan och olika årgångslopp på travsidan?
13. Vilken stambok registrerar uppfödarna sina föl i? Om inte den finländska stamboken väljs, varför inte? För- och nackdelar?
14. Varför håller de fortfarande på med uppfödning?
15. Hur länge har de tänkt fortsätta?
16. Vad upplever de som mest jobbigt respektive mest positivt med uppfödningen?
17. Är uppfödningen huvudsyssla eller har uppfödarna annat arbete?